



Yazar

Lea Fournier

Ağustos 2021

Araştırma Raporu



YUNANİSTAN MÜLTECİ HAKLARINI GÖZETİYOR MU?

İHLALLERE İLİŞKİN ELEŞTİREL ANALİZ



Uluslararası
Mülteci
Hakları Derneği
INTERNATIONAL REFUGEE RIGHTS ASSOCIATION

Yunanistan Mülteci Haklarını Gözetiyor Mu?

İhlallere İlişkin Eleştirel Bir Analiz

Araştırma Raporu

Anahtar Kelimeler: *Mülteciler, Yunanistan, Hak, Göç.*

Ağustos 2021

Yazar

Lea Fournier

Genel Yayın Yönetmeni

Süleyman Kurt

Editör

Selim Vatandaş

Son Okuma

Rümeysa Döğer

Referans için: Fournier, Lea. (2021)

“Yunanistan Mülteci Haklarını Gözetiyor mu?: İhlallere İlişkin Eleştirel Bir Analiz”, Uluslararası Mülteci Hakları Derneği, Araştırma Raporu, ss. 1-14.

Bu yazının içeriği ile ilgili bütün sorumluluk müelliflerine aittir.

©Uluslararası Mülteci Hakları Derneği 2021

Bu yayının bütün hakları mahfuzdur. Sadece kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

MEF Medya ve İletişim

Kapak ve Sayfa Tasarımı

Furkan Kocagöz





Bu Rapor Ne Söyler?

Bu rapor Yunanistan'da meydana gelen mülteci hakları ihlallerini, yasa dışı geri itmeleri ve polis şiddetini uluslararası raporları referans olarak incelemektedir. Bu çerçevede Yunanistan'daki ihlaller aşırı ve orantısız güç, elektrikli silah, zorla soyunma, ateşli silahla tehdit veya şiddet, polis araçlarında insanlık dışı muamele, gözetli merkezlerinde insanlık dışı muamele ve göçmenlerin paralarına el koyma başlıkları altında ele alınmıştır. Göçmenlerin ifadeleri Yunanistan'ın Birleşmiş Milletler'in İşkenceye Karşı Sözleşmesi'nin 1, 2.2 ve 3.1 maddelerini ihlal ettiğini göstermektedir. Bu bağlamda Yunanistan'da mülteci hakları alanında çalışan STK'lar göçmenlere karşı gerçekleştirilen ihlalleri etraflıca incelemeli ve yetkili makamlar gerekli önlemleri almalıdır.

Avrupa Birliđi yetkilileri tarafından göç akınlarında “Avrupa’nın kalesi” olarak betimlenen Yunanistan, 2015 yılında Avrupa ülkelerine gerçekleşen büyük göç dalgasında göçmenler için hem bir geçiş ülkesi hem de Avrupa için “giriş ülkesi” olmuştur. Yunanistan’ın göç akışının ilk döneminde, ülkelerini terk etmek zorunda kalanların haklarını destekleyerek göç akışını insancıl bir yaklaşımla karşılayanlar ile göçmenleri bir tehdit unsuru olarak görenler arasında ikircikli bir tutuma sahip olduğunu ifade etmek mümkündür. Zorunlu göçün bir insan hakkı olduğu göz önünde bulundurulduğunda, Yunanistan doğu sınırından gelen göç akışını göçmenler için güvenli ülke kabul ettiği Türkiye’ye geri gönderebilmek adına hak ihlalleri işlemekten geri durmamıştır.

Yunanistan’da niçin göçmen karşıtlığı arttı?

2015 göçünde ülkedeki radikal sağcıların tavrı dışında katı bir göç karşıtlığı bulunmazken göç akışının yıldan yıla artmasıyla ülkedeki göçmenler aleyhine söylemler merkez siyasette ve toplumda giderek artış göstermiştir. Yunanistan’ın göçmenlere karşı tutumunun değişmesinin arka planında 2008 yılında meydana gelen bütçe açığı krizi yer almaktadır. Kriz sonrasında Yunanistan, Troyka olarak ifade edilen Avrupa Birliđi, Avrupa Merkez Bankası ve Uluslararası Para Fonu’nun belirlediği bütçe politikalarını uygulamak zorunda kalmıştır.

Ülkedeki ekonomik yüke eklenen göçmen krizinin getirdiği sorumluluklar, Avrupa Birliđi ile göç alanındaki işbirliği çabalarının özellikle kamplarda etkin bir sonuç vermemesi nedeniyle göçmen karşıtı söylemlerin “ekonomiye” odaklanarak giderek yükselmesine neden olmuştur. Ülke siyasetinde göç krizinin, özellikle işsizliği ve turizmi olumsuz etkileyerek, ülkenin ekonomik durumunda istikrarsızlığa neden olduğuna ilişkin eleştirilerin dozajı artmıştır.

Göçmenler Yunanistan’a neden gidiyorlar?

Yunanistan, göçmenler için Avrupa’nın bir çeşit giriş kapısı niteliğindedir. Bu noktada Türkiye’ye neredeyse 5 ila 10 km uzaklıktaki Yunan adalarına ulaşmak, göçmenler için Almanya gibi hedef ülkelere ulaşmanın ilk durağını teşkil etmektedir. Bu noktada Kos, Simi, Meis, Midilli ve Sakız gibi Yunan adalarının Türkiye’ye yakınlıkları dolayısıyla göçmenlerin deniz yoluyla ulaşabildikleri ve sığınma talebinde bulunmayı umdukları ilk Avrupa toprakları olduğunu ifade etmek mümkündür.

AB ile Türkiye arasında, Avrupa'ya giriş yapan göçmenlerin sayısını azaltmak amacıyla kabul edilmiş ve Mart 2016 da yürürlüğe giren "Mülteci Mutabakatı" nedeniyle Yunanistan'a gelen göçmenlerin Yunanistan'daki kamplara transfer edilmesi sağlanmıştır. Göçmenler, göç akışını yönetmek amacıyla bu kamplara yerleştirilmektedirler. Ancak bu kampların, söz konusu göçmen akımı, Yunanistan'a varan ve her geçen gün artış gösteren göçmen sayısı karşısında uyum sağlayamadığı görünmektedir.

Böylece göçmenler, ölüm tehlikesi içerisinde Ege Denizi'ni geçtikten sonra, kendilerini kalabalık kamplarda bulmaktadırlar. Uluslararası Kurtarma Komitesi'nin (International Rescue Committee) paylaştığı istatistiklere göre Yunanistan'daki 120 bin sığınmacının 20.000'i Yunan



Görsel 1: Göçmenler 10 Kasım 2015'te Ege Denizi'ni geçtikten sonra Yunan Midilli adasına varıyor. Fotoğraf: AFP/Getty Images

adalarında yer almaktadır. Bu adaların sahip olduğu zorlu koşullar, insan haklarına saygı gösterilmediği gerekçesi ile bu durumu kınayan birçok STK ve göçmen tarafından gündeme getirilmektedir. Buraların sahip olduğu sıhhi koşullar ve psikososyal mekanizmalar hâla asgari düzeydedir. Tüm bunlar göçmenleri, sağlıkları ve insanlık onurları açısından giderek daha zorlayıcı koşullara maruz bırakmaktadır.

AB ile Türkiye arasında, Avrupa'ya giriş yapan göçmenlerin sayısını azaltmak amacıyla kabul edilmiş ve Mart 2016 da yürürlüğe giren "Mülteci Mutabakatı" nedeniyle Yunanistan'a gelen göçmenlerin Yunanistan'daki kamplara transfer edilmesi sağlanmıştır. Göçmenler, göç akışını yönetmek amacıyla bu kamplara yerleştirilmektedirler. Ancak bu kampların, söz konusu göçmen akımı, Yunanistan'a varan ve her geçen gün artış gösteren göçmen sayısı karşısında uyum sağlayamadığı görünmektedir.

Böylece göçmenler, ölüm tehlikesi içerisinde Ege Denizi'ni geçtikten sonra, kendilerini kalabalık kamplarda bulmaktadırlar. Uluslararası Kurtarma Komitesi'nin (International Rescue Committee) paylaştığı istatistiklere göre Yunanistan'daki 120 bin sığınmacının 20.000'i Yunan adalarında yer almaktadır. Bu adaların sahip olduğu zorlu koşullar, insan haklarına saygı gösterilmediği gerekçesi ile bu durumu kın-

nayan birçok STK ve göçmen tarafından gündeme getirilmektedir. Buraların sahip olduğu sıhhi koşullar ve psikososyal mekanizmalar hâla asgari düzeydedir. Tüm bunlar göçmenleri, sağlıkları ve insanlık onurları açısından giderek daha zorlayıcı koşullara maruz bırakmaktadır.

Yunanistan'ın insan haklarına riayet edip etmediği konusundaki tartışmalar, AB'nin Atina'ya bu amaçla verilen 554 milyon avroluk fonu etkin bir şekilde yönetemediğini düşünmesi nedeniyle, AB ile Yunanistan arasındaki ilişkilerin de zayıflamasına neden olmuştur. Avrupa'daki sağ hükümetlerin yükselişi, göçmenlerin sebep olacağı etkilere ilişkin korkuları daha da pekiştirmekte ve İtalya veya Yunanistan gibi sınır ülkelerini artık baş edemeyecekleri bir göçmen akışıyla karşı karşıya bırakan Avrupa işbirliğinin sınırlarını yansıtmaktadır.



Yunanistan'ın göç krizindeki rolü ve insan haklarına göstermiş oldukları saygı konusundaki tartışmalar dikkate alındığında, insan onuru ile bağdaşmayan durumların analiz edilmesi ve sorgulanması önemli görünmektedir.

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 13. maddesine göre "herkes kendi ülkesi dahil herhangi bir ülkeden ayrılma ve ülkesine dönme hakkına sahiptir". Zorunlu göç, "zulüm, çatışma, yaygın şiddet veya insan hakları ihlalleri" nedeniyle yerinden edilmiş kişilerin hareketini ifade etmektedir. Son 10 yılda 100 milyon kişi bu olgudan doğrudan veya dolaylı olarak etkilenmiştir.

Yunanistan'ın ihlal ettiği göçmen hakları

Uluslararası sınırlarda göçmen haklarına saygı gösterilmesini garanti altına almak için üç ana ilkenin altını çizmek gerekmektedir. Bu ilkeler, insan haklarının önceliği, göçmenlere ayrımcılık yapmama, yardıma bulunarak göçmenleri zarardan korumaktır. Birinci ilkeye göre, devletler insan haklarına saygı duymalı, insan haklarını desteklemeli ve insan haklarının önceliği ilkesini, aynı zamanda tüm sınır yönetim önlemlerinin merkezinde yer almalarını sağlamalıdır. İkinci ilke kapsamında,

ayrımcılık yapmamak, tüm sınır yönetim önlemlerinin merkezinde yer almalıdır. Üçüncü ilkeye dayalı olarak, devletler uluslararası sınırlardaki göçmenleri hiçbir ayırım gözetmeksizin korumalı, göçmenlere yardım etmeli ve bu göçmenleri geri gönderme, keyfi ve toplu sınır dışı etme durumları karşısında gerekli önlemleri almalıdır.

Ne yazık ki, bu ilkelere her zaman saygı gösterilmemektedir. Bu metinde, 13 farklı STK'dan oluşan bir koalisyon olan Border Violence Monitoring Network'un (Sınır Şiddetini İzleme Örgütü-BVMN) AB'nin dış sınırları boyunca yasa dışı geri itmeleri ve polis şiddetini izlediği ve belgelediği raporun Yunanistan bölümünden referanslarla göçmen haklarının ihlalleri ele alınacaktır.

2020'de BVMN, Yunanistan'daki tüm geri itme müdahalelerinin neredeyse %90'ının bir veya daha fazla işkence veya kötü muamele içerdiğini ve bu nedenle Birleşmiş Milletler İşkenceye Karşı Sözleşme'sinin 1, 2.2 ve 3.1 maddelerini 7 başlık altında ihlal edildiğini kaydetmiştir. Bu çerçevede bu metin Yunanistan'daki göçmen hakkı ihlallerini i) aşırı ve orantısız güç kullanımı, ii) elektrikli silah kullanımı, iii) zorla soyunma, iv) ateşli silahla tehdit veya şiddet, v) polis araçlarında insanlık dışı muamele vi) gözaltı merkezinde insanlık dışı muamele vii) telefon ve cüzdanlarına el koyma başlıklarını incelemektedir.

Aşırı ve orantısız güç kullanımı

2020 yılındaki verilere göre Yunan makamları tarafından gerçekleştirilen geri göndermelerin %89'unun orantısız ve aşırı güç kullanımına dayanan vakalar olduğu ifade edilmektedir. BVMN tarafından belgelenen orantısız polis şiddeti örneklerinden bazıları, aşırı derecede fiziksel şiddet, suya daldırma, kadınların, çocukların fiziksel istismarı ve cop kullanımınıdır. Kayıtlarda bazı göçmenler, ellerinin hücrelerin parmaklıklarına bağlı olduğunu ve gözle görülür sonuçlardan kaçınmak için dövülmeden önce başlarına bir kask yerleştirildiğini ifade etmektedirler. Bu saldırılar, maruz kalanlar açısından kırık kemikler veya bilinç kaybı gibi son derece ciddi ve kalıcı hasarlar bırakabilmektedir.

Örneğin Yunanistan'ın Türkiye sınırına oldukça yakın olan Orestiada Köyü'nde 30 Temmuz 2020 tarihinde Yunan polisi tarafından gözaltına alınan 21 yaşındaki A.O.'nun ifadesine göre; gözaltı süresince kendisine yemek ve su verilmemiş, yüzüne su fırlatılmış, kadın ve çocukların olduğu bir odaya konulup kıyafetleri çıkartılmıştır.

Yunan polisi fiziksel şiddet sırasında göçmenin ölmemesi için göçmenin kafasına kask geçiriyor.

Gözaltına alınan A.O. bu koşullara ek olarak onurunun zedelendiğini, gördüğü şiddet nedeniyle yürümekte zorlandığını ve olaydan bir ay sonra dahi hala vücudunda morlukların bulunduğunu ifade etmiştir. A.O'ya göre sınıra geri getirildiklerinde kendileri ile göz teması kuranlara fiziksel şiddet uygulanmış, Yunan polisler “Yunanistan'a geri dönersen seni öldürürüz!” sözleriyle göçmenleri tehdit etmiştir.

Benzer bir başka olay, Mart 2020'nin sonunda Yunanistan/Kalamaria'da gerçekleşmiştir. 33 yaşındaki göçmenin T.T. geçerli sığınma başvurusu kartını ibraz etmesine rağmen polis tarafından belgelerini kontrol etmek için karakola götürülmüştür. Fakat karakoldaki polisler, göçmene tercüman sağlamadan, imzalaması için Yunanca yazılmış belgeler getirmiştir. T.T. ise bunların tahliye kağıtları olduğunu düşünerek imzalamıştır.

T.T.'ye göre, gözaltı sırasında kendisine herhangi bir yiyecek veya su verilmemiş ve tuvalete erişimleri yasaklanmıştır. Yunanistan'da kalmaları için yasal belgeleri olduğu halde, bu belgelere polis tarafından el konulmuştur. Aralarında üç çocuğun da yer aldığı göçmenlerle birlikte araç ile Selanik'teki

Emniyet Müdürlüğü'ne götürülüp orada 20 kişilik bir hücrede 5 gün gözaltında tutulmuştur. Bu süreçte belgeleri kendilerine hiçbir şekilde iade edilmemiş ve herhangi bir somut kayda mahal vermemek için cep telefonundaki kamera kırılmıştır.



Görsel 2: Yunan polisi tarafından işkenceye uğrayan bir göçmen. Fotoğraf: Border Violence Monitoring Network [İpsala sınırı, Edirne, Türkiye - Tarih: 2020]

Üç ay boyunca Drama Paranesti Uzaklaştırma Öncesi Gözaltı Merkezi'ne götürülen T.T., 10-15 kişinin bulunduğu kötü koşullarda bir hücreye atılmıştır. T.T., burada hücredekilere yetersiz miktarda, kötü ve sağlıksız yiyecekler verildiğini, kıyafetlerine el konulduğunu, sürekli hakarete, fiziksel şiddete maruz kaldıklarını ve soru soran göçmenlerin darp edildiğini ifade etmiştir.

Paranesti'de 3 ay kaldıktan sonra 120 kişiyle birlikte Türkiye'ye geri gönderilen T.T. Yunanistan'daki son zamanlarında, yaklaşık 1 saat boyunca, memurlar tarafından kafaları zorla tutularak saçlarının kesildiğini ve büyük küçük herkesin, büyük metal coplarla dövüldüğünü belirtmiştir. T.T.'ye göre polis şiddeti bazı insanlar için ciddi

yaralanmalara yol açarken T.T.'nin kaburgaları kırılmış ve bacağı ağır yaralanmıştır. T.T. ayrıca gruptan iki kişinin hareket edemediğini ve bilinçsiz olduğunu belirterek durumun ne kadar endişe verici olduğunu belirtmeye çalışmıştır.

Göçmenlere karşı müdahalede Yunan polisinin neredeyse %90'ı aşırı ve orantısız güç kullanmaktadır. Yunan polisinin göçmenlere karşı bu katı tutumu Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 3. maddesindeki "Hiç kimse işkenceye veya insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele veya cezaya tabi tutulamaz." ifadesine açıkça aykırıdır.

*Hiç kimse işkenceye veya insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele veya cezaya tabi tutulamaz.
[AİHS, Md. 3]*

Elektrikli Silah Kullanımı

Mülteci hakları açısından endişe verici bir diğer uygulama ise, elektrikli silahlarının orantısız ve gereksiz kullanımıdır. 2020 yılında BVMN tarafından Yunanistan'daki göçmenlere müdahalelerin yaklaşık %10'unda elektrikli silah kullanıldığı kayda geçmiştir. Elektrikli silahların kullanımı sonucunda ortaya çıkabilecek sağlık riskleri göz önüne alındığında, mağdurlar için herhangi bir takip prosedürünün veya tıbbi bakımın olmamasının endişe verici olduğunu ifade etmek mümkündür.



Görsel 3: Yunan polisi tarafından işkenceye uğrayan bir göçmen. Kaynak: Border Violence Monitoring Network [2020]

Örneğin 23 Nisan 2020'de yaşanan bir olayda polis memurlarının yaşanan olayların şahidi R.T. dahil en az 24 kişiyi

gözü altına alındıkları merkezden çıkardıkları ve Atina'daki Amygdaleza'ya götürülecekleri söylendiği halde buraya getirilmeyip Türkiye sınırına götürüldükleri kayda geçmiştir. R.T.'ye göre Türkiye sınırında göçmenler sonraki 6 saat boyunca, memurlar tarafından kafaları suya daldırılarak ve elektrikli şok cihazları kullanılarak işkence görmüştür. Daha sonra bu göçmen grup Meriç Nehri'ne götürülerek coplarla dövülüp, bıçakla tehdit edilmiştir. Yunanistan sınırında gördükleri şiddet nedeniyle pek çok göçmen yaralanarak Türkiye'de ki hastanelere tedavi altına alınmıştır.

Yunanistan'da kolluk görevlilerinin birden çok olayda gereksiz durumlarda elektrikli silah kullandığı gözlemlenmiştir. Elektrikli silahlar, fiziksel saldırı, suya daldırma veya zorla soyunma ile birlikte hareket halindeki insanlara karşı kullanılması durumunda haklı bir sebepten ziyade taciz ve şiddet eylemi mahiyetindedir.

Zorla Soyunma

Yunanistan'da BVMN'nin göçmenlerle gerçekleştirdiği katılımcıların %44'ünün Yunan yetkililer tarafından zorla soyunmasının talep edildiği kayda geçmiştir.

Tanık göçmenlerden 28 yaşındaki M.T.'nin ifadesine göre 6 Yunan polisi tarafından durdurulup coplarla saldırıya uğrayıp devamındaysa defalarca tekmelenmişlerdir. Elleri kelepçeli bir şekilde Polykastro Polis karakoluna getirilip burada ki bir polis arabasında 1.5 saat boyunca kilitli bırakılmışlardır. Daha sonra bir karavana götürülerek üzerleri aranıp soyunmaya ve sadece şortla kalmaya zorlanmışlardır. İtiraz etmeye çalıştıklarında ise dövülmüşlerdir. Ertesi akşam bir minibüse bindirilerek Ferres yakınlarındaki bir askeri kampa götürülmüş, aralarında ailelerin ve kadınların da bulunduğu 20-30 kişilik geniş bir odaya, çocuklarıyla birlikte konulmuşlardır. Göçmenler Yunan askerleri tarafından odadaki diğer insanların önünde çıplak soyunmaya zorlanmış, erkek, kadın ve çocukların önünde küçük düşürülüp teşhir edilmişlerdir. Sonrasında ise askerler tarafından çıplak bir halde iken coplarla dövülmeye başlanmışlar ve Türkiye'ye iade edilmek üzere Meriç Nehri'ne götürülmüşlerdir.

Tanık göçmenlerden 28 yaşındaki M.T.'nin ifadesine göre 6 Yunan polisi tarafından durdurulup coplarla saldırıya uğrayıp devamındaysa defalarca tekmelenmişlerdir. Elleri kelepçeli bir şekilde Polykastro Polis karakoluna getirilip burada ki bir polis arabasında 1.5 saat boyunca kilitli bırakılmışlardır.

Daha sonra bir karavana götürülerek üzerleri aranıp soyunmaya ve sadece şortla kalmaya zorlanmışlardır. İtiraz etmeye çalıştıklarında ise dövülmüşlerdir. Ertesi akşam bir minibüse bindirilerek Ferres yakınlarındaki bir askeri kampa götürülmüş, aralarında ailelerin ve kadınların da bulunduğu 20-30 kişilik geniş bir odaya, çocuklarıyla birlikte konulmuşlardır. Göçmenler Yunan askerleri tarafından odadaki diğer insanların önünde çıplak soyunmaya zorlanmış, erkek, kadın ve çocukların önünde



Görsel 4: Yunanistan polisi tarafından soyularak Edirne sınırına geri gönderilen göçmenler. DHA [2020]

küçük düşürölüp teşhir edilmişlerdir. Sonrasında ise askerler tarafından çıplak bir halde iken coplarla dövölmeğe başlanmışlar ve Türkiye'ye iade edilmek üzere Meriç Nehri'ne götürölmişlerdir.

Yunanistan'da göz altına alınan mültecilerin %44'ünün giysileri zorla çıkarttırıldı.

31 Ağustos 2020'de Türkiye'nin Meriç kasabasından 16 kişinin sınırı geçtiği bir başka olayda göçmenlerin Yunanistan'da yakalanarak kelepçelendiği ve Didymoteicho'daki bir gözaltı merkezine götürölldüğü kayda geçmiştir. Göçmenlerin ifadelerine göre merkeze geldiklerinde, memurlardan biri göçmenlerden birini ayağından tutup yerde sürüklemiş bunun devamında ise bir diğerk memur göçmenin vücuduna sigara izmaritini bastırmıştır. Göçmenler ifadelerinde 70-80 kişinin olduğu aynı mekanda soyunmak zorunda kaldıklarını; erkekler, kadınlar ve çocukların bulunduğu tek bir alanda birbirlerinin önünde tamamen çıplak bırakıldıklarını açıklamışlardır. Göçmenlerin ifadelerine göre yaklaşık 24 saat boyunca bu durumda kaldıktan sonra Meriç Nehri'ne götürölmişlerdir.

Polis nezaretinde hareket halindeki kişilere zorla soyundurma işleminin, düzenli aralıklarla yapılması ve herhangi bir kargaşa veya suçu önleme ihtiyacı olmadan başvurulması temel insan hak ve hürriyetlerine aykırıdır. Söz konusu işlemlerin, göçmenleri Yunan polisi tarafından sadece küçük düşürmek ve alçaltmak amaçları ile yapıldığı aşikardır.

Ateşli Silahla Tehdit veya Şiddet

Yunanistan'da göçmenlerin %15'i Yunan polisinin müdahalelerde darp, tehdit veya uyarı amaçlı ateşli silah kullandığını beyan edilmiştir. Örneğin 4 Ekim 2020 Pazar günü yaşanan bir olayda göçmen grubuyla birlikte Meriç Nehri üzerinden Yunanistan'a geçen 26 yaşında M. N. isimli bir erkek Yunan polisi tarafından havaya ateş açılması suretiyle ateşli silahla tehdit edildiklerini beyan etmişlerdir. M.N'ye göre daha sonra Yunan güvenlik güçleri, göçmen grubu coplarla döverek, gruba hakaret etmeye başlamıştır. Göçmenlerin ceplerinde buldukları tüm kişisel eşyalarını ateşe verip, grubu Türkiye sınırına geri götürölmişlerdir.

10 Aralık 2020'de yaşanan bir başka olayda ise E. N., kendisi dışında 23 kişiyle birlikte Türkiye kıyılarını terk ettiklerini; botları Midilli'ye ulaştığında, gruptan birinin mülteci kampına ulaşmak için BM Mülteciler Yüksek Komiserliği'ni aradıklarını ve yerlerini bildirdiklerini ifade etmiştir.

Fakat sonrasında polisin geldiği, grubu çalılıklara taşıyarak telefon ve eşyalarını alıp coplarla dövmeye, tekmelemeye, silah zoruyla gözetiminde tutmaya başladıkları kayda geçmiştir. E.N.'ye göre göçmenlerin ellerindeki evrakları ve eşyaları yakıldıktan sonra Türkiye kıyılarına varmadan önce bir bota bindirilmişlerdir. Hasarlı olan bot ciddi anlamda hava kaçırmaya başlamış ve göçmenler Türk Sahil Güvenlik ekipleri tarafından kurtarılmıştır.

Tanık ifadeleri, ateşli silah kullanımının silahsız ve savunmasız insanları hedef aldığını göstermektedir. Uluslararası hukuka göre, polis yetkilileri tarafından ateşli silah kullanımına yalnızca gerekli ve orantılı olması durumunda izin verilmektedir.

Polis araçlarının içinde İnsanlık Dışı Muamele

Saha araştırmasına göre Yunanistan'da göçmenlerin %19,7'si polis araçlarında insanlık dışı muamele ile yüzyüze gelmektedir. Tanık ifadelerine göre Yunan polisi yasal yönergelere aykırı olarak göçmenleri aşırı kalabalık ve sağlıksız ortamlarda saatlerce bekletmektedir. Göçmenler dondurucu kamyonlar ya da yük kamyonları üzerinde taşınmaktadır.



Görsel 5: Göçmenlerden biri Yunan polisi tarafından dövüldükten sonra ayağının üç yerden kırıldığını ve Türkiye'ye geri götürüldüğünü iddia ediyor (Resim: Getty)

9 Eylül'de 2020 tarihinde Yunanistan/İskeçe'de 50 yaşındaki M.S.T. yaşadığı bir olayda göçmen seyahat ettiği otobüsten indirilmiş, geçici oturma iznini göstermesine rağmen elleri kelepçelenerek belgeleri yırtılmıştır. M.S.T.'nin ifadelerine göre sonra bir karakola götürülüp 26 kişiyle birlikte büyük, pis ve aşırı kalabalık bir hücreye yerleştirilmiştir.

Sonrasında kıyafetleri, ayakkabıları, değerli eşyaları ve paralarına el konularak bir hücrede dokuz saat kaldıktan sonra grup ile birlikte çatısında havalandırma için sadece birkaç delik bulunan ve bu nedenle dayanılmaz derecede sıcak olan küçük bir minibüse binmeye zorlanmıştır. M.S.T. ile birlikte aynı araçta bulunan diğer göçmenler beş saat boyunca havasız koşuWllar altında araçta kalmışlar, gruptakilerin birçoğu sıcak çarpmasından kusmuş, bir kısmı da aşırı sıcaktan bayılmıştır.

Göçmenler sonrasında 120 kişinin olduğu bir odaya yerleştirilmişlerdir. Burada Yunan polisinin çok sayıda insana saldırarak göçmenleri dövdüğü ifade edilmiştir.

Daha sonra M.S.T. ve diğer göçmenler “askeri otobüslere” bindirilmişlerdir. Otobüs-
teki göçmenler koltukların yetersiz olduğu için ayakta olanların, oturan insanların ha-
vasız kalmasına neden olduğunu ifade etmişlerdir. Yolculuk süresince 2 kişi baygınlık
geçirmiştir. Sonrasında göçmenler sınıra getirilerek bota bindirilmişlerdir. Göçmenler
Yunan polisi tarafından batma tehlikesi oldukça yüksek olan bir bota zorla bindiril-
miş, buna tepki gösterdiklerinde ise fiziksel şiddete maruz kalmışlardır. Bunun öte-
side göçmenlerin zorla bindirildiği küçük bot alabora olmuş ve 2 göçmen boğularak
hayatını kaybetmiştir.

Bir başka olayda ise 21 yaşındaki N.R. Selanik’in merkezinde sekiz polis memuru ta-
rafından alıkonulduğunu, bir araca bindirildikten sonra, diğer kişilerle birlikte küçük
bir hücrede üç saat boyunca Aristoteles karakolunda tutuklu kaldığını, burada kendi-
lerine yiyecek ve içecek verilmediğini ifade etmiştir. N.R.’nin de içinde bulunduğu
göçmenler Ampelokipi Emniyet Müdürlüğü’ne nakledildikten sonra bir kez daha kü-
çük bir hücreye yerleştirilmişlerdir.

N.R.’nin ifadelerine göre göçmenler bir kez daha Sela-
nik’teki Metagoton Sınır Dışı Öncesi Gözaltı Merkezine
nakledilmiş ve burada yaklaşık 30 kişi küçük bir hücreyi
paylaşmak zorunda kalmıştır. Sonrasında Drama Paranes-
ti Gözaltı Merkezinde bekletilip bir soğuk hava kamyon-
uyla Soufli’ye götürülmüştür. Yunan yetkililer, kapıları
kapatıp grubu içeri kilitlemiştir. Göçmenler, soğuk hava
kamyonunun, beyaz, eski ve yaklaşık 5 x 2 metre bo-
yutunda olduğunu ifade etmektedir. N.R., 30’dan fazla kişiyle bu kamyonun içinde
mahsur bırakıldıklarını, çok zor nefes aldıklarını ve Türk sınırına geri götürüldükle-
rini kayda düşmüştür.

*Yunan polisi
gözaltına aldığı
göçmenleri soğuk
hava kamyonları ya
da yük kamyonları
ile taşıyor.*

Yunanistan’da birçok göçmen, uluslararası standartların ihlalini oluşturabilecek ko-
şullar altında bir yerden bir yere nakledilmektedir. Uygun olmayan araçların kullanıl-
ması ve havasızlık gibi insanlık dışı koşullar nedeniyle alıkonulan göçmenler üzerinde
göz ardı edilemeyecek fiziksel ve zihinsel etkiler kalmaktadır. Göçmenleri insanlık
dışı koşullar altında sınıra götürülen araçların, içerisindeki dayanılmaz koşullar ne-
deniyle göçmenlerin “yaşam hakkını” ihlal ettiğinin altının çizilmesi gerekmektedir.

Gözaltı merkezinde İnsanlık Dışı Muamele

Yunanistan’da göçmenler hem geri gönderme merkezlerinde hem de sınır bölgelerin-
den insanlık dışı muameleyle gelmektedir. Nitekim, 2020 yılında BVMN tarafından
toplanan ifadelere göre, Yunan polisi tarafından alıkonulan göçmenlerin fiziksel istismar

ve psikolojik işkenceye maruz kaldıkları ve de yiyecek, su, tuvalet, banyo gibi temel ihtiyaçların karşılanmasından mahrum bırakıldıkları gözlemlenmiştir. Bunun yanında BVMN'ye göre Yunan makamları göçmenleri resmi olmayan gözaltı alanlarında tutmaktadır. Bu durum gözetim merkezlerinin yasal statüsünün ihlali anlamına gelmektedir.

N.R.'nin ifadelerine göre göçmenler bir kez daha Selanik'teki Metagogon Sınır Dışı Öncesi Gözaltı Merkezine nakledilmiş ve burada yaklaşık 30 kişi küçük bir hücreyi paylaşmak zorunda kalmıştır. Sonrasında Drama Paranesti Gözaltı Merkezinde bekletilip bir soğuk hava kamyonu ile Soufli'ye götürülmüştür. Yunan yetkililer, kapıları kapatıp grubu içeri kilitlemiştir. Göçmenler, soğuk hava kamyonunun, beyaz, eski ve yaklaşık 5 x 2 metre boyutunda olduğunu ifade etmektedir. N.R., 30'dan fazla kişiyle bu kamyonun içinde mahsur bırakıldıklarını, çok zor nefes aldıklarını ve Türk sınırına geri götürüldüklerini kayda düşmüştür.

Yunanistan'da birçok göçmen, uluslararası standartların ihlalini oluşturabilecek koşullar altında bir yerden bir yere nakledilmektedir. Uygun olmayan araçların kullanılması ve havasızlık gibi insanlık dışı koşullar nedeniyle alıkonulan göçmenler üzerinde göz ardı edilemeyecek fiziksel ve zihinsel etkiler kalmaktadır. Göçmenleri insanlık dışı koşullar altında sınıra götürülen araçların, içerisindeki dayanılmaz koşullar nedeniyle göçmenlerin "yaşam hakkını" ihlal ettiğinin altının çizilmesi gerekmektedir.

Gözaltı merkezinde İnsanlık Dışı Muamele



Görsel 6: *Pakistan uyruklu S. B., Yunanistan'a geçtikten sonra Yunan askerleri tarafından yakalandıklarını ve askerlerin kendilerine çok kötü davrandığını ifade ediyor. Kaynak: AA*

Yunanistan'da göçmenler hem geri gönderme merkezlerinde hem de sınır bölgelerinden insanlık dışı muameleyle gelmektedir. Nitekim, 2020 yılında BVMN tarafından toplanan ifadelere göre, Yunan polisi tarafından alıkonulan göçmenlerin fiziksel istismar ve psikolojik işkenceye maruz kaldıkları ve de yiyecek, su, tuvalet, banyo gibi temel ihtiyaçların

karşılanmasından mahrum bırakıldıkları gözlemlenmiştir. Bunun yanında BVMN'ye göre Yunan makamları göçmenleri resmi olmayan gözaltı alanlarında tutmaktadır. Bu durum gözetim merkezlerinin yasal statüsünün ihlali anlamına gelmektedir.

Yunanistan'da yaşanan bir başka olayda mağdur E.F. ve yanındaki diğer göçmenler ifadelere göre; Yunanistan'da dört gün yürüdükten sonra, siyah giysili, kar maskeli altı adam tarafından zorla alıkonulmuş, dövüldükten ve kendilerine hakaret edildikten sonra Dedeğaç'taki bir gözaltı merkezine götürülmüş, merkeze geldiklerinde, büyük bir odaya götürülmeden önce birbirinden farklı uyruklardan ve cinsiyetlerden 110 ila 120 kişi bulunduğu bir odada soyunmak zorunda bırakılmıştır.

İfadelere göre göçmenlerin bulunduğu odada mobilya dahi yoktur. İçeride, bazı tutukluların kötü kokusuna rağmen su içmek için kullandıkları, sadece kirli bir tuvalet bulunmaktadır. Kayıtlara göre memurlar, odadaki insanları ıslatarak dövmüş ve tekmelemişlerdir. Mağdur göçmenler, bu kişilerin tüm bu işkenceleri yaparken aynı zamanda kendi aralarında gülüşüklerini ifade etmiştir. Gruptakiler bütün gün odada tutulduktan sonra, sınıra götürülmeden önce kendilerine kıyafet verilerek araca bindirilmişlerdir.

Bir başka olayda 31 yaşında bir erkek olan mağdur G.H. ve arkadaşı A.R.T., 12 Eylül 2020 tarihinde Selanik limanı yanında yürüdükleri sırada polis tarafından zorla alıkonulduklarını ifade etmektedir. Mağdurlara göre karanlık bir yere götürülerek darp edilip tekmelenmiş, sonrasında kelepçelenerek bir karakola götürülmüş, yemeksiz, susuz bırakılıp yine hakarete uğrayarak dövülmüşlerdir. Ertesi gün, Selanik polis merkezine götürülüp herhangi bir tercüme yapılmadan Yunanca belgeleri imzalama ya zorlanmışlardır. Mağdurlar, polis merkezinde kaldığı 28 saat boyunca sadece bir sefer yemek yeme ve yarım litre su içme hakkına sahip olabilmüşlerdir. Daha sonra pencereleri ve koltukları olmayan bir minibüse bindirilip başka bir istasyona götürülmüşlerdir.

Sonrasında ise mağdurlar G.H. ve A.R.T. Yunanistan/Gümölcine'ye yakın plastik ve metalden yapılmış geçici bir bina olarak tanımlanan başka bir yere getirilmiş, 24 saat boyunca yaklaşık 8×12 metrelik bir odada 75 kişi ile bir arada tutulmuştur. Gündüzleri aşırı sıcak, geceleri ise aşırı soğuk olan bu yerde yiyecekleri ve suları olmadığı için sularını tuvaletten temin etmişlerdir.

Göçmenlerin Paralarına ve Telefonlara El Koyma

Yunanistan'da polisler aynı zamanda göçmenlerin üzerlerindeki cüzdanlara ve telefonlara da el koymakta ve geri vermemektedir. Uluslararası Mülteci Hakları Derneği'nin 2020 yılında Edirne'de mültecilerle gerçekleştirdiği saha mülakatlarında, mültecilerin Yunanistan sınırını geçtiklerinde Yunan polisinin, mültecilere ait olan çanta, telefon, cüzdan, pasaport ve paralara el koyduğu ifade edilmiştir. Ayrıca bazı göçmenlerin eşyalarına el konulduktan sonra elleri arkadan bağlanarak Meriç nehrine atıldıklarına ilişkin onlarca ayrı vaka olduğu mağdurlarla görüşülerek teyit edilmiştir.

Mültecilerin Avrupa coğrafyasına gitme iradelerinin temel sebepleri arasında Türkiye'de mülteci statüsü edinmelerinin mümkün olmaması, yasal statü edinme hususunda karşılaştıkları zorluklar, nihayetinde vatandaşlık alamamaları ve ülkedeki mülteci sayısının fazlalığından kaynaklanan çalışma imkânlarına erişim sorunları ile ekonomik sıkıntılar yer almaktadır.

Türkiye, doğudan gelen göçmen yükünün fazla olması nedeniyle bazı göçmenlerin gelecek tahayyülü kuramadığı transit ülkeler arasında yer almaktadır. Fakat Yunanistan Türkiye'yi güvenli üçüncü ülke olarak kabul ederek Türkiye üzerinden gelen göçmenleri geri göndermeye çalışmaktadır.

Yunanistan'da çeşitli gözaltı merkezlerinde tutukluların erkek, kadın veya çocuk ayrımı yapılmaksızın, kitlesel olarak aşırı kalabalık halde tutulması, sürekli ve düzenli olarak zorla soyunma işlemlerine tabi kılınması gibi olumsuz koşullar Yunanistan'ın insan haklarına riayet ettiğiine ilişkin şüpheler doğurmaktadır. Ayrıca göçmenlere yemek, su, sıhhi tesisler ve yatakların verilmemesi Yunanistan'ın uluslararası yükümlülüklerini ihlal ettiği anlamına gelmektedir.

Yunanistan'daki mültecilerin haklarını daha fazla korumak ve saygı göstermek için somut eyleme acilen ihtiyaç duyulmaktadır. Sonuç olarak, Yunanistan'da bu alana odaklanan STK'lar, BVMN'nin raporunda ortaya çıkan konuyu derinlemesine incelemeli ve yeterli önlemleri almalıdır.

Not: Mağdur göçmenlerin isimleri güvenlik gerekçesiyle kodlanmıştır.

Kaynaklar

- **“Greece says many migrants in Turkey could seek asylum there.”**

AP News. (2021, June 7). Retrieved from URL <https://apnews.com/article/turkey-middle-east-greece-europe-immigration-ba380c-78c3a8b460d6192b5494963768>

- **International Rescue Committee. (2021). “Refugees in Greece.”**

Retrieved from <https://www.rescue-uk.org/country/greece#what-caused-the-crisis-in-greece>.

- **Uluslararası Mülteci Hakları Derneği, (2020)**

“Avrupa Sınırında Yaşanan Gelişmeler: Araştırma ve Gözlem Raporu”, ss.1-22.

- **United Nations. (1948).** Universal declaration of human rights. Retrieved from

https://www.un.org/en/udhrbook/pdf/udhr_booklet_en_web.pdf

- **United Nations High Commissioner for Refugees. (2015).**

UNHCR Global Trends Forced Displacement in 2014. Retrieved from <https://www.unhcr.org/556725e69.html>

“

Bu rapor, 13 farklı STK'dan oluşan bir koalisyon olan Border Violence Monitoring Network'un AB'nin dış sınırları boyunca yasa dışı geri itmeleri ve polis şiddetini izlediği ve belgelediği raporu referans alarak göçmenlerin göç yolculukları boyunca Yunan topraklarında meydana gelen ihlalleri 7 başlık altında incelemektedir.

”



YUNANİSTAN MÜLTECI HAKLARINI GÖZETİYOR MU?

İHLALLERE İLİŞKİN ELEŞTİREL ANALİZ